

УДК 316.75: 3217(477)

DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2025.61.46>

ПРИЧИНИ КРИТИЧНОЇ ОЦІНКИ ДЕМОКРАТІЇ ПРЕДСТАВНИКАМИ УКРАЇНСЬКОГО КОНСЕРВАТИЗМУ XX СТОЛІТТЯ

Валерій Майданюк

*Львівський медичний фаховий коледж «Монада»,
вул. Патона, 32, 79000, м. Львів, Україна*

У статті розглянуто характеристику та оцінку демократичної форми правління В'ячеславом Липинським, Степаном Томашівським та Василем Кучабським. Встановлено, що більшість представників українського консерватизму критично оцінювали демократію як форму правління для майбутньої української держави. Ключовим критерієм для становлення молоді країни розглядалася організаційна та ідейна ефективність в умовах боротьби за суверенітет та збереження державності.

Проаналізовано бачення українськими консерваторами недоліків західноєвропейської ліберальної демократії та української демократії початку XX століття, зокрема соціал-демократії, котра була домінуючою в тогочасному політичному дискурсі.

Досліджено фактори, котрі вплинули на бачення демократії представниками українського консерватизму. З'ясовано, що на візію демократії в концепціях українських консерваторів I пол. XX століття впливали: поразка Національно-визвольних змагань 1917–1921 років та загальноєвропейська криза ліберальної демократії у міжвоєнний період. Тогочасні політичні середовища більшості європейських країн тяжіли до пошуку «сильної руки», а європейські демократії 1919–1939 років не були позбавлені популізму, недоліків та підкупу виборчого процесу і часто програвали політичну боротьбу популістам. А також вагомий вплив на ставлення до демократії здійснювали: у Липинського – соціальне аристократичне становище, втрата власності внаслідок революції; у Томашівського – католицький клерикалізм та політична атмосфера режиму «санації» у Польщі, котра не сприяла демократичному світогляду; у Кучабського – світоглядна партійна та ідеологічна належність.

Вагомими факторами оцінки демократії українськими консерваторами були ідеологічна та партійна ідентичність, особисті життєві обставини, котрі спонукали до думки про слабку ефективність демократичної моделі в боротьбі за державність проти диктатур та пошук оптимальної моделі державного управління для України.

Ключові слова: демократія, консерватизм, гетьманат, лібералізм, соціал-демократія, авторитаризм.

Консервативний напрям у вітчизняній політичній науці вважається одним із найбільш обґрунтованих, зокрема, в науковому аспекті. У політичній думці України міжвоєнного періоду 1920–1930-х років саме консервативні мислителі створили левову частку політологічних концепцій, а В'ячеслава Липинського навіть вважають «першим українським політологом». Відомий діяч української діаспори І. Лисяк-Рудницький зазначав: саме консерватизм, найслабший і найменше підтримуваний у масах, здійснив найбільший інтелектуальний внесок упродовж нинішнього століття [10, с. 73]. Теоретична спадщина консерваторів відзначається завершеними та комплексними політичними концепціями, що дає підстави вченим називати цих теоретиків класиками української політичної науки.

Консерватизм вирізняється помірковістю, виваженістю та раціональністю з-поміж багатьох інших політичних концепцій. Але провідні інтелектуали українського консерватизму, розвиток якого припав на 20–30-ті роки XX ст., В'ячеслав Липинський, Василь Кучабський та Степан Томашівський досить критично характеризували демократію. З цієї

точки зору цікаво, чому одні з провідних українських політичних теоретиків негативно оцінювали демократію як форму правління і відкидали її як приклад для незалежної української держави.

Метою нашої статті є з'ясування об'єктивних і суб'єктивних факторів, які вплинули на формування критичних щодо демократії поглядів у провідних представників українського консерватизму в I пол. XX століття.

Актуальним поштовхом становлення політичних поглядів українських консерваторів була поразка національно-демократичних сил у Національно-визвольних змаганнях 1917–1921 років, що зумовило пошук інших концепцій державотворення. Враховуючи, що правління Центральної Ради та державні цінності УНР були демократичними, не дивно, що центральне місце у їхніх роздумах займав аналіз демократії та її ефективності для українського суспільства. Як слушно зауважив М. Швагуляк, діячі консервативного крила спробували переглянути існуючі тоді теорії і практику національної політики, враховуючи невдалий досвід визвольних змагань [19, с. 47].

Видатний історик державницького напрямку В. Липинський, котрий звинувачував демократію у поразці України в боротьбі за незалежність, мав декілька причин для формування такої візії. До прикладу, коментуючи поширені в народі думки, що «політика – брудна справа, і порядні люди в політику не йдуть», вчений зазначав: «Причина цієї трагедії (існуючої під теперішній час не тільки у нас) лежить в цьому, що прийняті тепер в т. зв. демократичних суспільствах методи політичної організації убивають рухові прикмети порядних, даючи одночасно цим прикметам повну волю у непорядних» [7, с. 372].

Аналізуючи демократичний політичний процес, В. Липинський стверджував: «Демократія, творячи республіканські форми державного життя, дає повну волю імперіалізові численної, але розпорошеної і неорганізованої демократичної аристократії; вона нічим не обмежує її пориву вперед, її «поступовости», її жадности до багатства і влади – і тому творить хаос, який веде за собою повної руїни тільки доти, доки існують ще недоруйновані демократією останки колишніх здержуючих, консервативних, громадських органів, і доки маси ще дають себе гнати необмежено вперед при допомозі різних форм політичного демократичного обманства і шарлатанства» [7, с. 273]. Здавалося б, Липинського можна вважати переконаним антидемократом, але для виникнення таких поглядів були вагомі причини.

Ставлення В. Липинського до демократії зумовлювалося в тому числі і його аристократичним соціальним походженням. Липинський був польським поміщиком, землевласником, представником шляхти, а крім цього – офіцером царської армії. Така соціальна належність до станової еліти зумовлювала елітарний світогляд та переконання у переважному праві соціальних верхів як більш освічених та благородніших порівняно з народними масами на початку XX століття. Після падіння гетьманату Скоропадського Липинський виїхав із країни та втратив маєток внаслідок революційних повстань, пронизаних соціалістичними гаслами, котрі найбільше спекулювали «владою народу». Не дивно, що у Липинського не сформувалося позитивних вражень від «влади народу».

Зрештою українська демократія за життя Липинського на початку XX століття суттєво відрізнялася від уявлень про демократію XXI століття. На той час українська демократія була суттєво інкорпорована із соціалістичними гаслами, з ідеями класової боротьби, які вносили розкол у суспільство. «Соціальна політика української демократії вела не до примирення класів і національної консолідації, вкрай необхідних у боротьбі за державність, а до розпалювання міжкласової боротьби і руйнації державності», – стверджує Т. Осташко [11, с. 107]. Тож причини негативного ставлення Липинського до демократії слід вбачати

у помилках та деструктивній для української держави діяльності тогочасних українських демократів, які одночасно були й соціалістами та комуністами.

Ба більше, антидемократична риторика Липинського була реакцією на антиетатистські погляди тогочасних українських демократів, котрі часто виступали проти української державності й проти створення української армії, як це засвідчують приклади М. Грушевського та В. Винниченка. У листі до М. Гехтера Липинський писав: «Ніколи не уявляв собі можності існування Української Нації без власної Української держави і в цьому основна психологічна різниця між мною і українською демократією» [11, с. 106]. Якщо українські соціал-демократи в умовах російського більшовицького вторгнення виступали проти створення власної армії – не дивно, що Липинський критикував таких демократів.

Ще однією причиною критичного ставлення Липинського до українських демократів стала політична конкуренція та боротьба з демократичними політиками. У молоді роки В. Липинський був активістом Української демократично-хліборобської партії, яка пропагувала консервативні ідеї та цінності та стояла на позиціях підтримки Гетьманату. Натомість ідеї «влади народу» як у 1918 році, так і на еміграції висловлювали прихильники Петлюри та Винниченка, котрі доклалися до повалення гетьмана Скоропадського, а потім були розгромлені більшовицькими окупантами, що зумовило подальшу еміграцію та життєву трагедію Липинського.

Вагомою причиною критичної оцінки тогочасної української демократії В. Липинським варто вважати й прагматизм та патріотичну позицію. Адже Липинський бачив, що за гетьманату в Україні панувала стабільність, а прихід демократичних партій УНР призвів до руйнування економіки, соціального розколу та втрати державності.

Водночас Липинський, як історик, був переконаний в етапності форми правління в процесі націєтворення. У своїй праці «Покликання варягів чи організація хліборобів» В. Липинський аналізує становлення української державності: «Україна не може народитись зразу Perezriлою: вона не може увійти в стадію старечої національно-демократичної городської республіканської культури, не перейшовши через стадію культури молодечої, лицарсько-хліборобської, монархічної, і не витворивши в цій стадії таких консервативних національних основ, на дегенерації і доданию яких побудовані всі сучасні демократії» [8, с. 92]. На переконання вченого, демократична стадія розвитку на той час для України ще не настала, і до неї слід було розвинути шляхом зміцнення держави, а тоді вже сприймати демократію.

Історик та теоретик українського консерватизму Степан Томашівський будував свою політичну доктрину на ідеях католицького клерикалізму й вважав Українську греко-католицьку церкву головним рушієм українського державотворення. У молоді роки С. Томашівський був прихильником ліберальних поглядів, але після фіаско Національно-визвольних змагань звернувся до консерватизму. На думку Томашівського, лише традиційні цінності та елітарні сили здатні, на противагу ліберально-демократичним партіям, здобути і втримати українську державу. Майбутню українську державу вчений уявляв як дуумвірат монархічної держави і греко-католицької церкви: «Династія фізичними засобами творить національну державу і дбає про матеріальне добро підданих, греко-католицька церква удержує міжнародний культурний зв'язок і формує народну душу» [18, с. 63].

С. Томашівський оцінював демократію як малоефективну форму правління, яка переживає занепад. Характеризуючи політичну кон'юнктуру середини 20-х років ХХ ст., С. Томашівський відзначає кризу демократії і парламентаризму в Західній Європі та вважає, що демократичні інституції застаріли та стали неефективними: «...новочасне національне життя стало занадто складне, щоб старі законодавні методи з всенародними

виборами могли з успіхом кермувати ним» [15]. «Воно дивно, що в нашій часі, коли республіканська демократія наглядно виявила всю свою нездарність у розв'язуванні основних питань новочасних націй, все ще появляються пророки й сповідники збанкрутованої ідеології», – писав Томашівський у Політичній хроніці [17, с. 225].

Коментуючи проблеми девальвації франка у Франції та безпорадність французьких демократичних інститутів, С. Томашівський зазначає: «Все те діється в вітчизні новочасної демократії і показує, як у ній партійні, гурткові й особисті інтереси циняться вище загально-народних; як у ній до рішачого впливу приходять у першій мірі фінансові кола й свого впливу на свою користь а на руїну загальну уживають; все те – при допомозі скорумпованої преси, демагогії і глупоти суверенних народних мас» [15, с. 24]. Вчений підкреслює слабкі місця демократичної форми правління, зокрема можливості для еліт та популістів маніпулювати настроями виборців.

Серед причин, які зумовлювали такий світогляд вченого, була втрата національної державності 1917–1921 років українськими демократичними силами. Останніх вчений вважав дезінтегруючим фактором, який не був здатний сконсолідувати націю для створення незалежної держави. С. Томашівський був переконаний, що демократія в Україні протрималася б набагато менше, ніж гетьманат Скоропадського, і українська держава загинула б ще влітку 1918 року.

Фактором критичного ставлення до демократизму Томашівського та загалом українських консерваторів стали загальні політичні тенденції – загальноєвропейська криза ліберальної демократії у Європі в 20–30-ті роки ХХ ст. Давалося взнаки поширення серед української еміграції популярності антагоністичних до ліберально-демократичних сил соціалістичних ідей та найвпливовішої течії – інтегрального націоналізму, з якими пов'язувалися надії на швидкі позитивні зміни на краще [12, с. 149].

Показово, що значна частина української інтелігенції та еміграції, в тому числі консервативного напрямку, мешкала у країнах Центрально-Східної Європи, де починаючи з початку 1920-х років спостерігався відхід від демократії. Ціла низка держав почала демонструвати тенденції до авторитаризму, а демократичну модель у регіоні зберегли лише Фінляндія та Чехословаччина. Польща, під чиєю владою жив Томашівський, Угорщина, Болгарія, Югославія, Румунія, Німеччина, Італія, молоді країни – від Балтики до Балкан – перейшли до авторитарного правління. Як слушно зауважують автори статті «The real lessons of the interwar Years» (Agnes Cornell, Jørgen Møller, and Svend-Erik Skaaning), у міжвоєнний період не в останню чергу внаслідок Великої депресії та політичних успіхів тоталітарних режимів «в нових і крихких демократіях економічні, політичні та соціальні потрясіння 1920-х і 1930-х років розірвали демократичну основу» [20, с. 15]. Немає нічого дивного, що оскільки в багатьох країнах Європи ставали дедалі популярнішими антидемократичні ідеї, гасла «сильної руки і порядку», то українські інтелектуали також потрапляли під такий ідейний вплив. Окрім цього, Томашівський в останні роки життя перейшов на полонофільську орієнтацію та намагався демонструвати лояльність до польської влади, котра після 1926 року перейшла до авторитаризму режиму «санації».

Варто відзначити, що, критикуючи демократичну модель, С. Томашівський не відкидав її як неприйнятну форму урядування для України. Розуміння вченим гуманістичного змісту демократії підтверджує заклик С. Томашівського до преси, яка повинна «не затирати серед громадянства свідомості права судити своїх провідників, тільки навпаки – цю свідомість розбуджувати, розвивати і скріплювати. Воно буде краще і для самих урядових осіб» [1, с. 427]. Це ознака усвідомлення видатним консерватором не сліпого заперечення демократії, а розуміння її позитивних моментів, котрі працюють на благо нації. Тож головною

рисом у оцінці демократії Томашівський вважав її ефективність у здобутті та збереженні незалежності української держави.

Інший видатний ідеолог українського консерватизму, історик, полковник Українських січових стрільців Василь Кучабський ідеалом державного устрою вважав військову диктатуру. Для поглядів Кучабського характерною є критичність до народу як ефективного джерела влади, сумніви у його компетентності щодо управління державою. Вчений вказував на небезпеки емоційного впливу на громадську свідомість в умовах демократичних виборів, наголошував на сугестивних впливах на настрої мас, зокрема навіюванні та міфологізації.

В. Кучабський у листі до С. Томашівського, описує власне бачення форми державності: «...Наша держава, – якщо хочемо її збудувати, – не може бути ані демократична, ані парламентарна, лиш муситиме здійснити супремачію державного моменту над суспільним. Держава не може бути добра для «всіх», лише муситиме бути найліпша для тих, які з найбільшим ризиком і самопожертвою її захочуть обороняти і втримати. На місце анархічної свободи і «співучасті у владі», яких маса на ділі ніде не хоче і які – як нібито хотіли б маси – є лише фікцією демократичних ідеологій, – ставлю законність і ... дисциплінованість державного апарату («справедливість») та позитивне, корисне для населення будівництво, – як ту «свободу» і «співучасть у владі», якої дійсно наша маса від держави хоче» [9].

Еліта посідає центральне місце в політичній концепції Кучабського, що зумовлює критичне ставлення до компетентності народних мас як суб'єктів політичного процесу. Класичне консервативне бачення місця народу він визначив у статті «Без керма та вітрил...», опублікованій в газеті «Мета» 1933 р. Автор зазначав: політика полягає не в тому, аби робити те, що народові «подобається», а в тому, аби «робити те, що народові в його теперішності і на будуче є потрібне» [3, с. 2].

Серед факторів, які зумовили таку візію демократії, варто розглянути й біографію та інтелектуальне становлення В. Кучабського. Його політичний світогляд сформувалася під впливом європейської елітарної школи В. Парето, Т. Москі та Р. Міхельса, польської та української історичної консервативної школи, особливо В. Липинського, з котрим Кучабський дружив. Проживаючи в Німеччині, В. Кучабський був під впливом німецької харизматичної концепції влади Ф. Майнеке. Військова служба і прихильність до дисципліни, консервативно-монархічне інтелектуальне оточення, котре тяжіло до елітаризму та ієрархізму, сформувало у Кучабського критичність до ліберального індивідуалізму, котрий є основою демократії.

Криза демократичного світогляду 20–30-х років XX ст. відбилася й на формуванні політичної концепції В. Кучабського. Описуючи геополітичну ситуацію у тижневику «Мета», вчений під псевдонімом «вк-ий» зазначав: Європа зазнає «банкротства демократично-парламентарної системи» і можна говорити про «період внутрішньої революції проти демократичного парламентаризму», подібної до минулих соціальних революцій проти феодалізму й абсолютизму [6, с. 3–4]. Ідентичними були настрої в оцінці демократій і в теоретиків найпопулярнішої тоді ідеології – націоналізму. «Під впливом невдач демократії значна частина світової opinio, яка ще так недавно вірила в непомильність її теорій і рецептів, – стверджував М. Сціборський – починає якраз в них добавувати причини сучасного критичного стану людства» [13, с. 17]. Криза демократії в міжвоєнний період мала закономірний відгук і в працях українських політичних мислителів. З одного боку, на той час з великих держав у Європі демократіями були насамперед Англія та Франція – країни Антанти, котрі не підтримали українську боротьбу за незалежність і навіть допомогли Польщі у війні проти ЗУНР. Не дивно, що українські мислителі не були прихильниками й політичного світогляду країн, котрі нам нічим не допомогли.

З іншого боку, підйом націоналізму, фашизму, автократизму в Європі у 20–30-ті роки апелював до нових, ефективніших устроїв здобуття державності. Варто зазначити, що, коли окупати вбивають ваш народ голодомором і репресіями, а по інший бік Збруча триває «пацифікація», хочеться знайти ідейну зброю визволення, котра буде дієвою, а не миролюбною і красивою.

Хоча Кучабський був, напевно, найменшим критиком демократії з-поміж українських консерваторів. Він визнавав вагомість ролі народу в політичному житті, котрий не здатна замінити одна людина [4, с. 3], критикував більшовиків за антидемократичність та навіть хвалив січових стрільців за демократичний устрій [2]. Із цього приводу не варто відкидати й впливу фактору особистого життєвого досвіду. У 1918 році прихильник консерватизму В. Кучабський взяв участь у поваленні гетьманату на боці Директорії УНР. Після перемоги УНР В. Кучабський дістав звання полковника та командира дивізії січових стрільців [5, с. 257]. В аспекті кар'єри соціал-демократи значно вище оцінили Кучабського, аніж консервативний режим Скоропадського. Можливо, саме тому вчений оцінював демократичну модель поміркованіше, ніж В. Липинський, а монархію П. Скоропадського вважав передчасною формою правління, яка не знаходила розуміння та політичних традицій серед українського народу.

Висновки. Більшість видатних представників українського консерватизму критично оцінювали демократію як форму правління для майбутньої української держави. Ключовим критерієм для становлення молодої країни розглядалася організаційна та ідейна ефективність у боротьбі за суверенітет та збереження державності. Натомість український демократичний табір, насамперед соціал-демократія, яка тоді домінувала в політичному дискурсі, не виявили такої ефективності. Саме через поразку українських демократичних сил у Національно-визвольних змаганнях 1917–1921 років у концепціях українських консерваторів домінувало критичне бачення демократії. Вони не бачили ефективності в політичній моделі, котра на той час себе не виправдала, а український народ потрапив під владу репресивного тоталітарного та авторитарних режимів.

Політичний світогляд В. Липинського, С. Томашівського та В. Кучабського формувався під впливом популярних на той час теорій еліт, ідей Г. Лебона, польських консервативних істориків. Окрім того, ставлення до демократії визначали: у Липинського – соціальне становище й аристократичний статус, еміграція та втрата маєтку внаслідок революції; у Томашівського – католицький клерикалізм та політична атмосфера режиму «санації» у Польщі; у Кучабського – військове минуле та ідеологічна належність.

Впливовим фактором була загальноєвропейська криза ліберальної демократії у міжвоєнний період. У Німеччині, Італії, Іспанії та в більшості країн Центрально-Східної Європи встановилися авторитарні режими, а в демократичних країнах на сильних позиціях перебували авторитарні партії. Якщо політичні середовища більшості європейських країн тяжіли до пошуку «сильної руки» – українським мислителям було складно уникнути мейнстрімних політичних віянь тогочасної доби.

Одним із головних факторів критичної оцінки демократії українськими консерваторами був патріотизм та пошук найефективнішої моделі держуправління для майбутньої незалежної України. Європейські демократії міжвоєнного періоду не були позбавлені популізму, недоліків та підкупу виборчого процесу і часто програвали політичну боротьбу популістам. Приклади здобуття сильних позицій правих популістів у країнах Заходу в 2024–2025 роках підтверджують ризики слабких місць демократичних моделей правління. Натомість українські політичні теоретики консервативного напрямку намагалися під впливом віянь часу та наявного у них політичного досвіду знайти для українського народу

державну модель, яка гарантуватиме безпеку та розвиток України без загроз популізму та руйнівних політичних криз.

Список використаної літератури

1. Вдовичин І. Свобода особи в правій українській політичній думці (20–30 рр. XX ст) : монографія. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2010. 512 с.
2. Гелей С. Василь Кучабський: від національної ідеї до державності (українська консервативна політична думка першої половини XX ст. та її вклад в історичну науку) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра іст. наук : спец. 07.00.06 «Історіографія, джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни». Київ, 1999. 37 с. URL: <http://www.lib.ua-ru.net/inode/27821.html>. (дата звернення: 09.08.2014).
3. Кучабський В. Без керма і вітрил... *Мета : тижневик*. Львів, 1933. Ч. 6 (98). 5 лютого. С. 2–3.
4. Кучабський В. Воля до життя чи нічим не погамована анімальність? *Мета : тижневик*. Львів, 1933. Ч. 24 (116). 18 червня. С. 3.
5. Кучабський О. Василь Кучабський: вибрана бібліографія. *Молода нація*. 1998. № 7. С. 255–269.
6. Кучабський В. (Під псевдонімом «Вк-ий»). Рефлексії над спробою державного перевороту в Фінляндії. *Мета : тижневик*. Львів, 1932. Ч. 11 (53). 20 березня. С. 3–4.
7. Липинський В. Листи до братів-хліборобів. Про ідею і організацію українського монархізму. Нью Йорк : «Булава», 1954. 470 с.
8. Липинський В. Покликання варягів чи організація хліборобів? Відень, 1926; Нью-Йорк, 1954.
9. Листи Кучабського В. до Томашівського С. / Центральний державний історичний архів України в Львівській обл., ф. № 368, оп. 1. спр. 177.
10. Лисяк-Рудницький І. Історичні есе : у 2 т. Київ : Основи, 1994. Т. 2. 573 с.
11. Осташко Т. В'ячеслав Липинський і українська національна демократія. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія «Історія, економіка, філософія»* / гол. ред. Ю. І. Терещенко. 2008. Вип. 14. С. 96–113 с.
12. Рева Н. Візія майбутнього України у доробку консервативно-монархічного табору української політичної еміграції міжвоєнної доби. *Вісник Черкаського університету. Серія «Історичні науки»*. Вип. 133–134. С. 148–154.
13. Сціборський М. Націократія. Вінниця : ДП «Державна картографічна фабрика», 2007. 112 с.
14. Томашівський С. Історик, політик, публіцист. Львів, 79 с.
15. Томашівський С. «У народу дідиної мудрості в політиці». *Літопис політики, мистецтва і письменства*. Ч. 2. 5 січня 1923 р.
16. Томашівський С. Політична хроніка. *Літопис політики, мистецтва і письменства*. Ч. 11. 15 березня 1924 р.
17. Томашівський С. Політична хроніка. *Літопис політики, письменства і мистецтва*. 19 квітня 1924 р.
18. Томашівський С. Про ідеї, героїв і політику: Відкритий лист до В. Липинського. Львів, 1929. 132 с.
19. Швагуляк М. Степан Томашівський про досвід визвольних державницьких змагань українців. *Вісник Львівського університету. Серія «Історичні науки»*. Вип. 44. С. 417–439.
20. Agnes Cornell, Jørgen Møller, Svend-Erik Skaaning. The real lessons of the interwar Years. *Journal of democracy*. Vol. 28. July 2017. URL: <https://www.journalofdemocracy.org/articles/the-real-lessons-of-the-interwar-years/> (дата звернення: 10.07.2025).

REASONS FOR THE CRITICAL ASSESSMENT OF DEMOCRACY BY REPRESENTATIVES OF UKRAINIAN CONSERVATISM IN THE 20TH CENTURY

Valerii Maidaniuk

Lviv Professional Medical College «Monada»,

Patona St., 32, 79000, Lviv, Ukraine

<https://orcid.org/0009-0005-0499-8327>

This article examines the characteristics and evaluation of the democratic form of government by Viacheslav Lypynsky, Stepan Tomashivsky, and Vasyl Kuchabsky. It is established that most representatives of Ukrainian conservatism critically assessed democracy as a form of government for the future Ukrainian state. Organizational and ideological effectiveness in the context of the struggle for sovereignty and the preservation of statehood was considered a key criterion for the formation of the nascent country.

The article analyzes the Ukrainian conservatives' views on the shortcomings of Western European liberal democracy and Ukrainian democracy in the early 20th century, particularly social democracy, which was dominant in the political discourse of the time.

The factors that influenced the perception of democracy by representatives of Ukrainian conservatism are investigated. It is revealed that the vision of democracy in the concepts of Ukrainian conservatives in the first half of the 20th century was influenced by: the defeat of the National Liberation Struggle of 1917-1921 and the general European crisis of liberal democracy during the interwar period. The political environments of most European countries at that time tended to seek a «strong hand,» and European democracies from 1919-1939 were not free from populism, flaws, and electoral corruption, often losing political battles to populists. Significant influences on attitudes towards democracy also included: for Lypynsky, his aristocratic social status and loss of property due to the revolution; for Tomashivsky, Catholic clericalism and the political atmosphere of the «Sanacja» regime in Poland, which did not foster a democratic worldview; and for Kuchabsky, his ideological party affiliation.

Important factors in the Ukrainian conservatives' evaluation of democracy were their ideological and party identities, as well as personal life circumstances that led them to believe in the low effectiveness of the democratic model in the struggle for statehood against dictatorships and in the search for an optimal model of state governance for Ukraine.

Key words: democracy, conservatism, Hetmanate, liberalism, social democracy, authoritarianism.